

Žozef rasipnik

Ijubica arsić

Žozef mi je dvaput spasao život i to oba puta u Africi.

Šinice mi se prikazalo kao purpurno osvetljena rupa u kojoj ljudi čuće oko vatre. Umreću, ponavljao sam, umreću u kavezu od sunca. Sunčanica praćena groznicom za kojom slede i prvi znaci besnila pojavit će se pola sata od zadovoljnog leškarenja posle ručka kada su sunčevi zraci kroz rupicu na krovu našli put do mog temena.

Nebo mi se uselilo u glavu. Umreću, stenja sam. Mrtvi belac kao prava slika usamljene veličine. Nezaboravna figura.

Užas na Žozefovom licu bio je utoliko veći što sam zbog groznice i glavobolje skinuo naočare. Naredio sam mu da se udalji pet koraka i da puca jer nisam želeo da umrem kao besno pseto sa penom na ustima, sa mislima punim očajanja i snova.

Žozef je delovao i uštedeo mi jednu smrt. Poučen iskustvom kolonijalnih lekara, dao mi je injekciju kinina i otklonio sunčanicu kao da je u pitanju malarija. Kada mi je bilo bolje, obećao sam mu šubaru od sibirskog vuka. Žozef je bio jedan od retkih kome šubare dobro stoje.

Drugi put Žozef je pored mog života spasao i svoj. Vraćali smo se čamcem iz lova, po mesečini, kada za brodom plovi sve ono poznato na obali. Naš pratilac imao je kožu boje leoparda i kretao se poput biljke ili planete. Napredovali smo pedalj po pedalju. U zaguljivom i vrelom vazduhu oglasila se rika nilskih konja, koja je podsećala na zvuk trube koju deca prave od prskalice sa kante za polivanje.

Kada sam se vraćao iz Samkite, sreća sam čopor nilskih konja. Svi su odmah skocili u vodu osim jednog mladunčeta koje se i dalje šetalo po peščanom sprudu odbijajući da posluša majku koja ga je strahotno dozivala.

Pratili su nas plivajući uz suprotnu obalu. Nekoliko stabala zaglibljenih u mulj strčalo je na sredini reke i lejlalo se sablasno, kao spomenik potopljrenom ostrvu. Zbog straha koji je zavladao u čamcu, rešio sam da čutke predem preko svog otkrića. Životinje su digle iznad vode svoje bezoblične glave gledajući u čamac. Nije trebalo da dišemo. Oni su šistali umesto nas. Potpaljen je fitilj, trči iskra prema barutu.

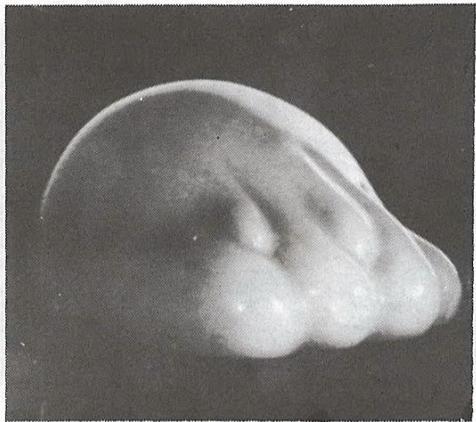
Žozef je tako snažno zaljuljao čamac da su se senke strmoglavile u vodu. Desila se promena u svetlosti izazvana rikom, komešanjem vode i našim strahom. Lišće i reka požuteše — valjalo je misliti da to sunce zalazi. Zatim je Žozef nekim konopcem kojeg beše zgrabilo od našeg pratioca, šibao po vodi stvarajući oko čamca i dalje, duž traga koji je ostavliao položeni stub kotrljavajući se po vodi, klobuke i zaseke da obeleži mesto na reci, već osvojeno.

Svrab iza ušiju je prošao ali nozdrve su mi i dalje podrhtavale kao kod divljači koja već oseća daleki nejasni vonj pa se narogušeno povlači. Bilo je nemoguće odjednom poverovati, srce još uvek kuca.

Tako odvojeni od smrti bar za neko vreme, Žozef i ja odlučimo da proučimo savršenstvo.

Ako savršenstvo leži u neprestanom usavršavanju novih stvari, onda sam na dobrom putu. Mada Žozefova izračunavanja kruga i kugle, oblika koji nemaju nikakve hrapavosti, nikakvog ruba, kojima se ništa ne može dodati, njegovi besprekorni proračuni pozitivnih i negativnih brojeva dovode ovu misao do paradox-a. Kada bi svet bio tako savršen da ne ostavlja mesta za nove stvari, ne bi imao najvišeg savršenstva; kada bi, dakle, bio savršen, on ne bi bio savršen. Da li bi se tada lepše, bolje žive-lo?

Moja zaokupljenost savršenstvom, vreme koje sam potrošio i sitni džeparac koji sam za proračune davao Žozefu, sve to nije ostalo bez primera: dani bez fobija, dani u kojima se zais-ta bolje, lepše živeli, moja i Žozefova putovanja kroz nepregledna neraskrčena polja na kojima nije moguće prisvajanje ljudi, duhovne vežbe u kojima je Žozef čitao snagom matematičara.

ante marinović

Nisam bio zaboravio da je život za većinu ljudi vrlo jednolična stvar. Oni žele da se nadraže, da se uzbude po svaku cenu. Užasavanje i gadenje izvori su snažnih osećanja i za njima se često traga kao za dobrima. Ljudska bića uvek privlači ono što ih zastrašuje i испunjava odvratnošću. Razlozi su mračni i bez sumnje komplikovani, ali koren savršenstva baš leže u liniji koja razdvaja zadovoljstvo od bola.

Ta čudesna ideja obojicu nas je podigla na noge i ubrizgala nam krv šiparaca. Čestito sam Žozefu. Radovali smo se snagom bikova. Ali istovremeno sam se uplašio pomislivši da će Žozefa sve ovo izazvati da potroši ono malo para koje je uštedeo. Strah me je uhvatio na vreme, neposredno pošto smo stupili na ulicu i treba biti gad pa ne priznati da sam teškim žalima odvukao Žozefu od naše kafane.

Žozefu su pare prosti isticale iz ruku, a trošio ih je na gluposti kojima se hvalisao dani-ma.

Jednom sam ga zatekao u praonici rublja kako se na nekoj kutiji praistorijskog obliku kocka sa vešerkom. Ubacivali su kockice kroz otvor na prednjoj strani a ove su zatim padale preko stepenasto raspoređenih daščica i ispadale kroz otvor na dnu. Nije bilo govora o varjanju pa je Žozef izgubio sve pare. Predložio sam mu da ubuduće svoju skromnu uštedevi-nu koju je krio od žene, stavila u kasicu. Nikad me nije slušao, bar kad je novac u pitanju i ras-kalašno je svima objavljivao pun novčanik.

Drhtao sam u groznicu kao onda na afričkom suncu pri pomisli da će, ukoliko porto bu-de klizio, Žozef potpuno isprazniti kasicu.

Vešto sam zaobišao poznatu ulicu i skrenuo u jednu poprečnu, malu u kojoj su se pre-sijavali plavičasti zidovi. Žozef me je pratio bez pitanja, nije ništa upitao ni kada smo ušli u najbliži bife odmah pored lavirinta pijace nad kojom se sakupio sav dim od opeka, sav veter, bledilo ispijenih ljudi koji su pri dnu pijace nudili korpe kao da otkrivaju ime ubice.

Čim smo ušli u bife, pomislio sam: hvala bogu, izgovoreno je prvo slovo imena. Seli smo i naručili vinjak. Tada sam ugledao plavu suknju, crvenu pamučnu bluzu i razvučeni dekolte. Tada sam ugledao Lili.

Prišla je našem stolu sa čašom medu prstima požutelim od duvana i sela. Pušenje ju je opsedalo zbog čega je patila od bolova u crevima i ta fizička smetnja onemogućavala je da voli na običan, sasvim ljudski način.

Pri žutoj svetlosti koja je utišavala smeh i žamor, i pretvarači sve glasove u ženske, ugledao sam usta stisnutu od mržnje i prezira, i crnu kosu savladanu lepljivim zeljem. Video sam i obnažene ruke sa žbunom dlaka koji je bio sličan vinjaku u čaši.

Lili je bila vitka droca, jedva zaobljenih sruštenih ramena, koja posle muškarca odlaže svojoj deci i zahteva od njih da se okrenu prema zidu dok potpuno ne prestane šuštanje njenih odeće, igra senki na zidu i dok se ona u hladnoj spavačici ne uvuče u zajednički kre-

vet. Spavala je skupčana jer su se dečica primicala suviše blizu i dirala je nogama u snu. Ponekad je čitavu noć presedela u slammatoj stolici i pušila razmišljajući kako će jednom veliki krevet biti mnogo prostraniji za njenu decu i kako će najzad svako imati svoj jastuk, kako će godine prolaziti i dečaci rasti i mnoge stvari će se dešavati, a njeno lice koje nisu baš mnogo voleli nestaće zauvek.

Imao sam je od onog trenutka kada sam za sve nas platilo piće. Žozef je servilno dodavao konobaru prazne čaše što je bilo potpuno besmisleno jer je konobar bio vešt i dobro je obavljao svoj posao. Pravi gospodin ne primećuje osoblje. Njegova glava je visoko dignuta a pogled uperen prema horizontu, tamo gde nema soljica i kelnera i gde su u eteričnom plavilu za njega već raspremili sto. Otmen čovek, dok ga kelner poslužuje, gleda u horizont.

Žozefa je nervirao pepeo po stolu i pikavci ugašeni po tacnama i u kafenom taloku, donekle opravdano te večeri, ali je zato uspeo da ubuduće Lili zagorčava život jer ju je stalno opominjao da ne puši u krevetu. Posteljina se brže prijava pa je morao da je češće nosi na pranje. Ali srećo! Njegova kasica je bila spašena uprkos čestim izazovima da Lili obaspere drangulijama koje su prodavalii po bifeu.

Sledećeg jutra, kao slučajno i usput predložio sam Žozefu da njegovu kasicu sakrijem na mesto za koje samo ja znam i da mu ubacujem zaradu sve dok se ne pojavi neka korisna stvar koju bude želeo da kupi.

Nikada mu nisam ispričao da sam kroz zamagljena stakla bifea video Lili kako jednog ponедељка ispija vinjak sa nekim muškarcom koji je zavirivao u njenu otvorenu tašnu. Ruke joj je ovlaščavao na bokove koji su se širili u zadnjicu zaobljenu i razglavljenu preteranom vožnjom bicikla. Kada sam je upitao ko je taj muškarac, zašto je tako halapljivo pila iz nje-geve čaše i šta su na njoj tražile njegove ruke, Lili je zločesto skočila dok su joj napućena usata podrhtavala. — Ali to nisam bila ja! Kakva idiotska ideja! Kao što znaš, te večeri sam morala da ostanem u kancelariji do kasno u noć. Svakako si pogrešio.

Potpričio sam mirnim i umornim glasom: — Ne, to nisi bila ti. To je bila neka druga žena koja je na tebe ličila. I oboje smo shvatili da se čanje na ovaj razgovor treba da nestane. I oboje smo duboko disali da ga oduvamo.

Jednom je Lili želeta da me oraspoloži pa je krenula sa mnom i Žozefom u šetnju bulevaram, među vlažne drvorede koji vode prema sivoj okretnici za tramvaje. Držala me je ispod ruke, sasvim pripajena. Sve je išlo mnogo bolje nego što sam očekivao. Srećna neizvesnost koju mi je pružila bivša droca, neočekivani obrt u klasičnim tragedijama krunisao je tri stvari — sreću žena koja je opet postala dobra i bliska savršenstvu, sigurnost i bolji život njenih dečice i moju sreću smutljivca kome je dva put pretila smrtna opasnost.

Iznenada, Žozef je zastao zadivljen pred parom cipela čija cena je iznosila skoro celu njegovu platu. Bile su to meke plitke cipele od crnog laka koje su se čitavog leta pržile u izložbi i zbog toga sasvim popucale. Strogi pogledi koje sam mu upućivao nisu ništa pomogli.

Nisam se usudio da otvorenio negodujem da ne bih navukao mržnju koji je jedva čekao da ih nekome utrapi. Nezainteresovan sam posmatrao vrh police sa cipelama ipak krišom gurkujući Žozefu koji se bio potpuno zaneo. Znojave žene koje se mujavaju po rasprodajama pritiskale su me uz tezgu mašući rukama oko moje glave. Najzad sam Žozefu neopaženo uštinuo za butinu što sam jače mogao sve dok ga nije tako zabolelo da je sa trgovcem prekinuo svaki razgovor.

Kada smo opet ostali sam, održao sam mu dugacki govor o njegovoj detinjastoj sklonosti ka rasipanju.

Iako su pojavnici oblici savršenstva skup različitih lepota ili bogova ka kojima čovek teži, nijednom bogu se ne sme podvaliti, ali zato ni jedna lepota ne sme da bude preplaćena.

Zozef se složio da kasicu sakrijem na skrovito mesto za koje on ne sme da zna i da ubuduće muški precutim njegovo gundanje. Te noći radili smo dugo pa se Žozef nervozno pretrao u krevetu dok je Mesec tako urokljivo sijao da sam morao da nauvčem roletne.

Kada sam ujutru želeo da ih podignem, nisam uspeo ni da mrdnem. Nešto se dogodilo dok sam spavao, shvatio sam to ljudski se ne rasanišvi pri prvim zvucima promuklog tuljenja koje je dolazilo sa ulice, a istančani nagon za opasnost koji je kod mene predstavljao posebno, novo čulo nije me prevario: noge i ruke bile su mi čvrsto vezane za krevet. Prva i užasnja misao: Žozef me je napustio.

Pošto su mi se oči malo privikle na tamu, ugledao sam nered, mračnu sobu crnih zidova koje ne bi osvetlila ni dva Meseca. Iz ispreturnih fioka visile su nogavice i rukavi kao što sa neba strči mrtva, iznenadno uzdrhtala zvezda. Poslednja Lilina cigareta bila ekserom zakucana za zid. Kasica je ležala na podu, prazna, na-

merno bačena na mesto koje sam mogao da vidim iz kreveta. Druga misao bila je još užasnija: Sada kad Žozef ima para, može da ima i Lili.

Ljubomora je izobličila moje lice, stenja sam kao što su sigurno stenjali i njeni mali sini novi zamišljajući sa stidom da su nekada bili u njenoj utrobi i da im je svojim grudima davalak mleko. Ali sada više nije bilo potrebno da ih hrani pa su svakodnevno gledali kroz prozor kako posle obavljene kupovine perja na biciklu, slobodna i srećna. Ne, Žozef neće podneti pomešane mirise jorgovana i krdže. On je matematičar i neće pristati na dugotrajno ljuljanje poleđuške, on to ne zna niti će znati, on samo računa, ma on ne sme da pristane na lagani miris jorgovana i na produženi krik iz njenog grla.

Žozef je ljubi kroz svilu dok ona užurbano i drhteći (tako hlađeći celu sebe), brzo raskopčava haljinu i vadi levu dojku kao što bi je izvadi-

la za dete. Lili izgriženog grla koju ostavljam u bifeu, ispod lampe koja u tom trenutku svetli.

Sve je to istina. Da sam mogao da podig-nem roletne, svetlost bi odigrala ulogu maske. Žozef je do raspada doveo moj svet jer se most prema savršenstvu, prema vrlini i sreći, sa pragovima i šinama sada nalazio tamo gde se visoko, dugo, beskrajno leti.

Skljocanje brave u hodniku i svežina koja je dolazila spolja uverili su me da će Žozef usko-ro biti u mojoj sobi.

— Žozef, šta ovo treba da znači?! Ti me za-brinjavaš, stari moj. Uostalom, kako bi bilo kad bi podigao roletne. O ovome ćemo još razgovarati.

Kada je Žozef prišao krevetu, možda u pozibladnog sina ali sigurno bez prebijene pare u džepu, sa onim njegovim vecitim osmejkom između pokornosti i srdačnosti, na nogama su mu bile crne lavkovane cipele koje su njegova inače ogromna stopala učinila još većim i travajim.

kristina

dejan mikavica

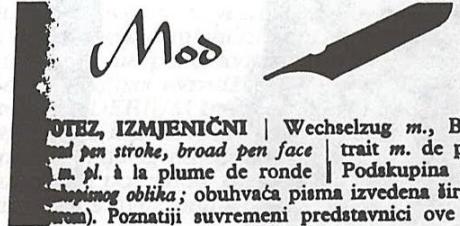
Dok sam sedeо u parku, nisam mogao znati da su Kristinine godine stale. Znam da je juče ponovo plakala i neutešno ponavljala kako je za sve ono za što je odavno kasno, vreme ostalo isto i da se ona, u svoj svojoj ljubavi prema meni i svojoj porodici, oseća kao na rubu pametii?

Kristina nije ni slutila da sedim u parku, spokojan i zaboravljen, i da me upravo tu zatiču sve loše vesti. One su najpre govorile o Kristininom očuha i njegovom velikom naporu. Pao je niz stepenice, ne pustivši ni glasa iz sebe. Kada sam čuo za to, otrčao sam do svoje omiljene klupe i čvrsto se uhvatio za daske — uplašio sam se da ne odletim. Za sve to vreme, Kristina je pripremala sve što joj je potrebno za moj 35 rodendan. Dok je čekala, uzaludno, da se pojavit na njenim vratima, ispod stepenice je ležalo beživotno telo. Susedi su zvali lekare i lekari su kasnili. Lekari uvek kasne. Kristina je poslala decu po cveće. I sveće za tortu su bile na stolu. Za njenog očuha je bilo kasno. Kristina je sedela, zburnjena i nervozna, kraj prozora i u sebi ponavljala pitanje: Zašto ga nema?

Ona nije mogla znati koliko je duga bila moja setnja i kolika je težina mog bespomoćnog precutkivanja. Kada je Kristina zapalila cigaretu, njenog očuha su odnosili. Grad je sve jače pritisakao mrak... Napustio sam park. Kristina nije mnogo vojela da sluša. Uporno je odbijala da se suoči sa istinom. Uobražavala je da lažem. Da bih joj pomogao, odlučio sam da otkrijem poslednju i najveću tajnu, vecitiju tajnu o postanku sveta. Nevolje su, međutim tek tada počele. Kristina je sve više umišljala da je prate, da joj prete, da će je ubiti. Molila me je da je oslobodim najveće tajne... Odlučila je da napise priču o lovcu koji je uporno sledi, isčekuje, vreba. Taj lovac, uverava me ona, postaće vlasnik našeg najvećeg tajne i našeg suvišnog života. Život sa Kristinom je postao nepodnošljiv. Počela me je izbegavati, mada je to činila nekako nerado, kao da je primorana na to... Sve češće sam odlazio u park. Danas sam saznao da su Kristinine godine stale. Našli su je na siljicima velike čelične ograde. Neki očeviđci kažu da su čuli lavež i da su za njom trčali neki ljudi niskog rasta. Drugi tvrde da su čuli kako je zvala pomoć dok je pokušavala pobeti od neke nevidljive opasnosti. Kristina je pokušavala pobeti, ali nije imala sreće. Kristina nije uspeala, ali naša tajna je sačuvana. Sada je za Kristinu kasno. Vazduh miriša na duveć i kišu. Skidam svoj beli mantil i bacam ga, preko ograde, u tude dvorište. Osećam da ne mogu više naći svoj park. Nije važno, u parku sreća ionako traje suviše kratko. Okrećem se da još jednom vidim ono mesto gde je Kristina stala, no ne vidim više ništa. Ali zato celim bićem preplašenog lovca osećam snage brižnosti gvozdenih ograda kojima one čuvaju svoje gospodare.

nostalgija

melina poto

Negde na polovini januara počinju prvi mirisi nostalgijski i nemira. Mirisi melanolholija koje se bude gladne vremena, i prošlosti, i putovanja. Drogje koje pomažu šerpasima da stignu do kraja planine i tamo, posle su doveli polumrtvog Evropiljanina do cilja, tamo nastave da čeznu za većim visinama i većim snegom, te droge jesu kao ovi mirisi.

Proleće je toliko okrenuto samo sebi i zatvoreno da nam ne dozvoljava da se zaboravimo nikakvim budućim mirisima.

Leto, krajem jula, miriše na umiranje. Sve glasnije otkucavamo neko buduće vreme u komе se neće zavaravati svetlom i topotom. I težinom mirisa. Jer u leto uvek pristajemo na varku. Pristajemo da se pustimo kao slobodni, kao oni koje neće jednom pozvati i zatvoriti. Pristajemo da nas potope u bočice sa najgušćim mirisima. Svetlost i dan se čine tako konično drugi.

Početkom avgusta sve misli nam nisu više u sadašnjosti. Oipavamo jesen koja nas hrani posebnim mirisima koji nisu od ovog vremena. To su mirisi koji žive u vremenu ispred nas, i koji nas najpre blago, a zatim sve grublje obavijaju. Teško se probijamo i vraćamo, u sadašnjost.

U jesen, kao u poteče, visimo u vazduhu. Živimo u tom danu u kome smo, nesposobni i nevoljni da se vratimo i bilo čega setimo, od juče, nesposobni i neradoznali kako ćemo se probudit sutra, i gde. U jesen volimo svakog dana pomalo, sve dok se ne nakupi dovoljno da bi bili tužni. A ne ljubimo se i ne dodirujemo. Mirisi prolaze kroz nas i mi ostajemo, bezmirisni. Kada postanemo suviše teški, kupamo se u mrazu koji pravi kristale, sveže i oštrotužne, od naših tela. Stalno se mirišemo, ali smo mirni iznutra. Jednog dana naše kristale dohvati vetar i oduva preko granice između decembra i januara. Razdvoji nas i istrlja mokrim snegom.

Negde na polovini januara počinju prvi mirisi nostalgijski i nemira. Mirisi melanolholija koje se bude gladne vremena, i prošlosti, i putovanja... Ne znamo kada će prestati. Sile nas da igramo iznutra, a spolja, spolja još moramo biti mirni, sve dok ta igra ne postane toliko neizdržljiva da se otrgnemo i približimo, glasno i nespretno, nekom u kome nam se čini da se ogledamo. Tako imamo jednog stranca manje, a taj neko u kome se prepozajemo, valjda i on.

I mam i drugo vreme u kome samoj sebi postavljam zamke. Čekam da odu glijaci i pe-njem se na pozornicu. Zatim imam mala tri trenutka. Prvi trenutak da te ugledam iznad najniže kulise. Drugi trenutak da ti pokažem kako da uđeš u svetlo, i najzad, poslednji trenutak. U kome se pretvaraš u linije koje te oivičavaju naspram kontra svetla u kome stojiš i koje prepozajem, na ulici, sve dok se onaj ko me zavarava ne okrene, a ja se nadam da se neće okrenuti. Ulaze dekorateri i ruše kulise,

jednu za drugom, tako lako. Svetla se umnožavaju i postaje suviše toplo za tvoj miris koji beži, zajedno sa mnom, preko rasklimanih sedišta, u mrak, uvek. I dok se sapličemo, i udaramo, i dok nas boli, sećam se kako su nastale te čudne bele fleke na žutim i prljavim zidovima sobe u koju se zatvaramo uvek iza ponoći, dok se mirni ne probude.

Jednog leta i uveče uleće ptica u sobu. Zatim ptica, grlica, u stvari, leti po sobi jer neće pogoditi gde je prozor, i udara glavom u zidove. Iza nje ostaju krvave fleke. U jednom trenutku, ptica se smiri, spušta na zemlju i nastavlja da me gleda bez straha, bez molbe, bez optužbe. Ja gasim sva svetla. Jedno vreme nista se ne čuje, a zatim samo kratko šuštanje sive.

Iza ptice ostaju krvavi otisci koji se teško skidaju. Dok obršem jedan sloj, crvenilo se pojavi iza onog sledećeg. Kasnije, farbam te žute zidove u belo. Evo šta se dešava nekih posebno lepih i osetljivih dana. Ispod bele boje otvaraju se ružičasti cvetovi. Barem su ružičasti. Nije to više boja krvi.

Novi stanari dugo skidaju sve te slojeve boje sa zidova. Krv se ponovo pomamila i poslednjom snagom izbjiga na starim mestima. Stan je na prvom spratu, prozori su širom otvoreni, ja sa ulice gledam kako boja klizi niz mene i nestaje pre nego što dotakne zemlju. Novi stanari rade užurbanog, u groznicu. Već sam sva bela. A krv? A krv više nema.

Ima trenutaka kada mi se čini da treba da požurim, samo da požurim, da zaboravim kuđu i odakle idem, da ne razmišljam o vremenu, to nikako, to će sve razbiti. Dakle, treba da požurim, sada, dok se još ne sećam ničeg od dana, i dok još mogu da stignem tačno iza ponosću, i da otključam vrata koja vode u sobu sa žutim i prljavim zidovima. To mi se dešava naročito kada prelazim reku, tačno na sredini reke koja deli stari od novog dela grada, na mestu na kome izgleda da putujem i da sam daleko od vremena koje me napustilo na jednoj obali da bi me sačekalo na drugoj. Na tom malom, sićušnom delu prostora, uspevam da pobegnem svima, i sebi. Probudi me i vrati upravo zvonjava telefona. Koji čujem dok mi se čini da idem prema mestu koje sam jednom već ostavila. Žnam. Sviše tuge na moju težinu. I stižem na drugu obalu i vreme me hvata, i nastavljam. Sve što sam ostavila pre reke. Baš